

بیماریها و مشکلات شایع دهان

برفک:

برفک يك نوع بیماری قارچی است که بصورت دانه‌های بسیار ریز سفید رنگ به تعداد خیلی زیاد در قسمتهای مختلف دهان (بویژه کام، روی زبان و داخل گونه‌ها) ظاهر می‌شود. ویژگی مهم دانه‌ها این است که براحتی کننده شده و نقاط قرمز و خونریزی دهنده از خود بجا می‌گذارند

علل بروز برفک:

- در نوزادان، ممکن است دهان کودک بهنگام تولد آلوده شود که ضایعات برفکی معمول در نوزادان بصورت لکه های سفید نرم چسبنده روی مخاط دهان می‌باشد.
- در شیرخواران، آلوده بودن پستانک یا شیشه شیر به قارچ مولد بیماری می‌تواند باعث ایجاد بیماری شود.
- در کسانی که دندان مصنوعی آنها کثیف، کهنه، ترک خورده یا شکسته باشد برفک به صورت نواحی سفید یا قرمزی در زیر پروتز کامل یا پارسیل پیشرفت می‌کند.
- در افرادی که به بیماریهای مانند سل، سرطان خون، ایدز یا دیابت مبتلا هستند یا شیمی درمانی می‌شوند.
- در افرادی که بهداشت دهان آنها ضعیف می‌باشد.
- گاهی در دوران بارداری.
- در کسانی که تغییرات مشخصی در مجموعه میکروبی طبیعی داخل دهان آنها ایجاد گردیده است؛ مثل افرادی که مکرراً از آنتی بیوتیکها یا دهانشویه های ضد باکتری استفاده می‌کنند. برفک در این افراد معمولاً با احساس داغی در دهان و گلو بدنبال ظهور ضایعات سفید همراه می‌باشد.

شکل ۱۴-۳: نمای برفک روی زبان. برفک بصورت دانه های بسیار ریز سفید است که با کنده شدن، سطحی قرمز و خون چکان باقی می‌گذارند.

توصیه های لازم در افراد مبتلا به برفک دهانی :

- در شیرخوار استفاده از قطره و برای پستان مادر استفاده از پماد نیستاتین (نحوه درمان طبق دستور عمل اداره سلامت کودکان وزارت بهداشت و درمان است).
 - مادر روزی یکبار پستان خود را با آب خالی بشوید.
 - مادر قبل از شیر دادن، دستهای خود را با آب و صابون خوب بشوید.
 - قبل از استفاده نوزاد از شیشه شیر یا پستانک، حتماً توسط مادر بخوبی شسته شود.
- در موارد زیر ارجاع بیمار به مرکز بهداشتی درمانی ضروری است:
- وجود برفک روی لوزه‌ها و حلق کودک
 - اگر با وجود انجام توصیه‌های لازم توسط مادر، به مدت ۵ روز، برفک نوزاد برطرف نشود.
 - همراهی تب، سرفه یا تنگی نفس با برفک
 - وقوع برفک در جوانانی که بیماری خاصی ندارند و یا داروهای خاصی مصرف نمی‌کنند.
 - افرادی که از دندان مصنوعی استفاده می‌کنند.

تبخال:

تبخال يك بيماري ويروسي و قابل انتقال مي‌باشد. اين بيماري بصورت تاولهاي پر از آب (بيشتر در اطراف دهان و گوشه لب‌ها) ديده مي‌شود.

شكل ۱۵-۳: تبخال و زخمهاي آن كه بيشتر در روي لب و اطراف دهان ظاهر مي‌شود.

در هنگام مشاهده تبخال توصيه مي‌شود كه موارد زير را در نظر داشته باشيد:

- تاولها را نبايد تركاند؛ چون قابل انتقال به ديگر نقاط بدن شخص يا ديگر افراد است.
- اگر تاولها تركيدند، سريعاً ناحيه را با آب فراوان و سپس صابون يا بتادين شستشو داده شود.
- تا زمانيكه ضايعه تبخال روي لب وجود دارد، بايد از بوسيدن ديگران خودداري كرد.
- در صورت درد زياد بايستي بيمار را به پزشك يا دندانپزشك ارجاع داد.
- بهتر است تا بهبودي كامل افراد مبتلا به تب خال از انجام درمانهاي دندانپزشكي خودداري گردد.
- در هنگام معاينه دهان و دندان افراد مبتلا به تب خال حتماً از دستكش استفاده شود.

آفت:

آفت زخمي ساده و دردناك است كه در نقاط مختلف دهان مثل داخل لب، گونه يا كف دهان ظاهر مي‌گردد. اين ضايعه بصورت زخمي بزرگ يا چند زخم كوچك ديده مي‌شود و معمولاً در زنها (بخصوص در طي دوران قاعدگي) بيشتر ديده مي‌شود.

فاكتورهاي موثر در ايجاد آفت‌هاي دهاني عود كننده بشرح زير معرفي شده اند:

- ارث
- اختلالات خوني مانند كمبود آهن و ويتامين B
- نقص سيستم ايمني بدن
- ضربه
- استرس و اضطراب
- حساسيت‌هاي غذايي

در هنگام مواجهه با بيمار داراي آفت، موارد زير را در نظر داشته باشيد:

- اگر بيمار از درد آفت خيلي رنج مي‌برد، او را به مركز بهداشتي درماني ارجاع دهيد.

- چون زخم‌های آفت شبیه زخم‌های تبخال است، بهتر است معاینه اینگونه بیماران با احتیاط و با استفاده از دستکش و آبسلانگ و بدون تماس با ضایعه انجام شود.

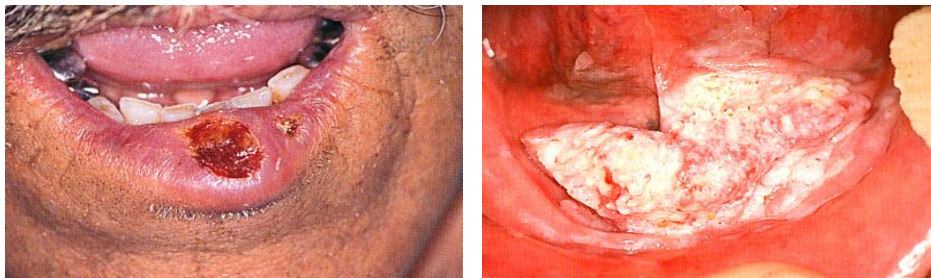
■ سرطان دهان:

سرطان دهان در سراسر جهان یکی از شایعترین سرطاناتها و از ده عامل معمول مرگ و میر می باشد. این بیماری با افزایش سن نسبت مستقیم دارد و در ۹۵٪ موارد در افراد بالای ۴۰ سال گزارش شده است. شایعترین محل شیوع سرطان در دهان (زبان، حلق و کف دهان) می باشد. هر زخمی که در دهان ایجاد شود و طی دو هفته بهبود نیابد باید به یکی از متخصصین زیر مراجعه کرد.

۱- متخصص تشخیص و بیماریهای دهان و دندان

۲- متخصص پاتولوژی دهان و دندان

۳- متخصص جراح فک و صورت

شکل ۱۷-۳: انواع مختلف سرطانات دهان با نماهای مختلف. این بیماری را مقلد بزرگ نامیده اند. چون ظاهر آن بسیار متغیر است.

عوامل مؤثر در ایجاد سرطان دهان بشرح زیر معرفی شده اند:

- افزایش سن
- ضعف سیستم ایمنی بدن
- تنباکو
- نیکوتین سیگار
- پیپ
- مصرف الکل

بنابر این اگر در ناحیه لب یا دهان تورم یا توده‌ای غیرطبیعی، زخم، تغییر رنگ (سفیدی، قرمزی، کبودی و سیاهی) مشاهده نمودید که هر کدام از علائم زیر را داشته باشد، بیمار را به مرکز بهداشتی درمانی ارجاع دهید:

- در موقع لمس کردن سفت باشد
- با علائم مثل تب، بیحالی، ضعف، سرفه، رنگ پریدگی همراه باشد.
- باعث کاهش وزن بیمار شود.
- رشد سریع داشته باشد.
- بعد از دو هفته بهبود نیابد.

■ بوی بد دهان

عبارتست از بوی نامطبوعی که در هنگام صحبت کردن و یا نفس کشیدن بعضی از افراد احساس می شود که می تواند نشانه و علامتی از اختلالات دهان و دندان و یا بعضی بیماریهای سیستمیک^۱ باشد که می تواند از لحاظ اجتماعی نیز برای شخص ایجاد مشکل نماید.

^۱ - بیماریهای سیستمیک بیماریهایی هستند که دستگاه های مختلف بدن را دچار اختلال می کنند؛ مثل دیابت، فشار خون و ...

عوامل داخل دهانی آن عبارتند از:

- عدم رعایت بهداشت دهان و دندان (وجود پلاک میکروبی و وجود جرم دندانی)
- اشکال در ترشح بزاق و یا قطع ترشح بزاق
- دندانهای پوسیده عفونی
- ناهنجاریهای دندانی و ردیف نبودن دندانها در فکین و گیر غذایی
- بیماریهای لثه‌ای
- زبان (به علت وجود شیارها بر روی آن و تمیز نشدن آنها)
- پروتزهای دندانی نامناسب
- جراحی‌های دهان و کشیدن دندان و عدم توجه به توصیه‌های دندانپزشک
- ضایعات بدخیم دهانی

عوامل خارج دهانی بوی بد دهان عبارتند از:

- بیماریهای بینی
- سینوزیت
- بیماریهای دستگاه تنفسی فوقانی
- بیماریهای ریوی
- بیماریهای دستگاه گوارش
- اختلالات و تغییرات هورمونی زمان بلوغ یا حاملگی
- دیابت
- مصرف الکل و انواع دخانیات
- سایر بیماریهای سیستمیک

نکته مهم:

در هنگام مواجه شدن با چنین بیمارانی که از بوی بد دهان خود شکایت دارند، ابتدا کلیه عوامل داخل دهانی را بررسی کرده، با تأکید آموزش در جهت رعایت اصول بهداشتی دهان و دندان و زبان (مسواک کردن زبان) بیمار را به مرکز بهداشتی درمانی ارجاع نمایید.